

Un **ARA O MAI** per a l'Any Fuster (2022)

Com ressonen encara aquelles paraules, aquell «crit» de Joan Fuster a Castelló de la Plana, aquell matí del 25 d'abril: «O ens retrobem en la nostra unitat, o serem destruïts com a poble. O ARA O MAI!» Abans hi havia denunciat: «Ací, el que ha de quedar clar és que el valencià és encara una llengua postergada, o millor 'perseguida'.» Ben clar queda, doncs, que Fuster veia molt complicada la situació del valencià -el català que parlem al País Valencià. De tot això va, bàsicament, aquest llibret que comentem, ara i ací, entre uns quants catalanoparlants preocupats per la nostra llengua.

PRÒLEG.

«Les notes reunides en aquest *ARA O MAI*, -diu FUSTER- van ser publicades el 1980, en la "Nadala" el títol *Per a una cultura catalana majoritària*, on les referències a la situació del País Valencià apareixen a cada pas». **Ací van algunes idees motriu del seu «pamflet».**

La preocupació és **«la precarietat del català, avui, i la urgència dels remeis se'ns fa també més angoixosa. Els valencians estem en el perill immediat de perdre l'idioma... Si almenys n'arribem a tenir una consciència plena, ja començarà a haver-hi lloc per a l'esperança. Després, vindrà molta feina a fer... L'alternativa: la desaparició com a poble...»**

INTRODUCCIÓ

«La restauració del català ha de ser simultània i igualment formalitzada a tots els nivells de la vida col·lectiva dels Països Catalans. [...] Hi ha urgència d'una "planificació" en matèria d'idioma, que suposa una política determinada, unànime, de tots els Països Catalans... **Un idioma no pot subsistir, viu, dins la societat que li és pròpia, si no és l'idioma de tothom i practicat per tothom tothora.** [...] Mireu si en tenim de feina. Hi estem encaminats?» Prenguem nota dels "deures" que se'ns esdevenen tot pensant en la nostra acció política...

LES LLENGÜES «REGIONALS»

«Desaparegut Franco, ¿podia canviar la política de l'Estat envers les llengües *regionales*?» Òbviament no, perquè «la maniobra contra el català és consubstancial amb l'altre "nacionalisme". Resultat: **La castellanització dels Països Catalans, obra del Poder centralista, i de l'obsequiosa predisposició indígena, estimulada per raons polítiques.**» Tot seguit, Fuster fa un repàs de la situació del català des dels segle XVII al XX. I hi destaca **«la castellanització general de les classes altes, més accelerada i intensa en uns llocs que en altres... un factor eficient, encara poc valorat».** Així com el «mecanisme mimètic de les classes subalternes, sensibles als comportaments socials de les èlites».

ELS ERRORS CONCEPTUALS SÓN PERILLOSOS

Tot seguit, raona sobre la integració dels immigrants, per mirar d'esclarir els factors que hi intervenen. Un d'ells "la classe social". Ens recorda la famosa frase del nostre Eduard Escalante: **«Mudar de classe» obligava a «mudar de llengua».** I com ha estat de diferent la integració dels immigrants arreu dels Països Catalans. «I en els últims temps, què?»

¿QÜESTIÓ DE MINORIES?

«Durant el segle XIX i la primeria del XX, la supervivència del català disposava encara d'unes possibilitats d'aguant. L'ofensiva estatal no hi va ser massa eficient...» Els diversos nivells d'alfabetització, en català, i fins i tot en la llengua d'origen també hi van comptar bastant.

«No importa que uns quants estetes facen malabarismes exquisits, si la gent «vulgar» viu en, amb i dins la seua llengua. Ara bé, **una llengua, si no es converteix de pressa en**

lectura múltiple i diària a tots els nivells, quedarà paralítica entre la llar i els mandarins.

EL FENOMEN FOLCH I TORRES

«La incansable grafomania del senyor Folch s'apoderà d'uns gèneres narratius de plàcida deglució per un tipus de lectors... **L'alternativa eren les provocacions de la premsa satírica i suaument "sicalíptica"... Quan els governs de Madrid, al final, van fer-nos algunes concessions, sembla que ningú no ha sabut aprofitar-les**». Els valencians no vam disposar d'en *Patufet* i altres escrits, molts populars al Principat. A continuació destaca un factor "personal" ben rellevant: «**En les moltes "pedres de toc", n'hi ha una d'essencial: la nostra "dimissió" lingüística.** No totes les culpes són de l'enemic... Si nosaltres no defensem com cal el català, ¿qui ho farà?»

REVISIÓ DEL PASSAT

«No sols hi ha hagut Franco, també uns canvis en els mecanismes econòmics i professionals que condicionen la indústria tipogràfica. I això hi és clau. [...] La "quaresma" de Franco va coincidir amb l'expansió d'uns mitjans de comunicació de masses, dels quals el català era exclòs... Important és l'escola, la Universitat, i la pantalla», i altres mitjans... «**Hi ha una evidència: una llengua qualsevol, si es troba en col·lisió amb una altra, o bé assoleix la integritat dels ressorts públics de la societat que la parla, o bé ja pot considerar-se difunta. O tot o res**».

«Avui, als Països Catalans, la castellanització s'ha endurit. Pense en els immigrants i en **la passivitat amb què els catalanoparlants hem acceptat la imposició del castellà. Davant un televisor, un catalanoparlant deixa de ser-ho per a ser televident en castellà, o en francès**».

INFLUÈNCIA DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ MODERNS

«En la desestabilització social del català, la ràdio, la televisió i el cinema han estat determinants. En els nostres domicilis s'introduïa una veu que parlava —o cantava— en castellà cada dia... **I el català resta contaminat pel castellà invadent, afectant el lèxic, la prosòdia, la sintaxi, i el sentit social de l'ús de l'idioma: el poble catalanoparlant s'ha anat acostumant al castellà**». [...]

Cal catalanitzar el cinema, la ràdio, la televisió, i urgentment. I els diaris...

LES ACCIONS POSITIVES

«**La nova cançó:** [...]. Els catalanoparlants començaven a sentir cançons que semblaven «normals». El disc, un mitjà d'àmplia penetració, representava un avanç considerable. I "ells" van evitar fins on pogueren l'accés dels cantants catalans a les ràdios i a la televisió. Convindria veure si tenien raó de ser —i molta— els grups de pautes xarones o «xavacanes». Pense en «La Trinca», i en «Els Pavesos». La "xavacanereria" ha estat, històricament, un punt de salvació per al català...

EL RISC QUE CORREM

Subratlle el fet que puguem excedir-nos en un sentit massa il·lustrat en l'ús dels mitjans de comunicació. ¿I el vast espai d'activitats no específicament culturals lligades a l'idioma? **Em temo que hi haja una confusió de «funcions». N'hi ha poca «producció» en català. En conseqüència, els catalanoparlants han de consumir «castellà**».

Hi ha, també, la qüestió del «to de llengua». **Un idioma no se sosté amb les cimes de la lírica: la seua unitat ha de ser, sobretot, col·loquial, i que afecte la mateixa literatura...**

Els «fets diferencials» són molts: vocabulari, entonació, formes verbals... Les llengües «imperials», a través d'escoles, de micròfons, de diaris han establert una koiné vàlida per damunt els estrats socials i divergències geogràfiques. És un fet que preserva la unitat de

la llengua. **Una koiné acceptable de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, pot ser factible.**

¿QUI ÉS CATALÀ?

«És català qui parla català, o el que, sense parlar-lo, creu que ha canviat de «nacionalitat», de «societat». La qüestió dels immigrants passa per una necessitat d'integració a la societat que els rep, i la llengua hi ocupa un lloc definitiu. L'experiència demostra que l'immigrant de classes subalternes no oposa gaire resistència a acceptar el català. Són els burgesos, la fauna burocràtica i acadèmica, els qui s'irriten davant el fet idiomàtic català. Són encarnació d'un «poder» central...

DE CARA AL FUTUR MIRANT L'ESDEVENIDOR

Els immigrants no són «culpables»... El problema és nostre: hi ha una llengua invadent i una de resistent... Un idioma no pot subsistir a força de grans escriptors... La recuperació del català demana moltes activitats governamentals, però només hi ha un govern poderós, i està en contra...

CAL ESPERAR

«Si hi ha una esperança de salvació per al «català» ha de ser assumida enèrgicament pels catalanoparlants i pels castellanoparlants que se'ns unesquen en una mateixa concepció nacional. **Per «salvar» el català, cal reclamar dels catalanoparlants una fidelitat plena a la llengua, i en tots els aspectes:** a l'hora d'escriure llibres i a l'hora de fer publicitat per als productes industrials. No hi ha cap alternativa contra l'unitarisme espanyolista, si no és una represa àmplia de l'autoconsciència... **I si no emprenyem, no ens faran cas. Hem d'exigir el català com a llengua pròpia» de tots els Països Catalans.**

Joan Fuster (2020): *Ara o mai, dins Escrits de combat.* València. Tres i Quatre, ps. 87